

Utrikesutskottets yttrande

1993/94:UU6y

UD-makars socialförsäkringsvillkor

1993/94
UU6y

Till Socialförsäkringsutskottet

Socialförsäkringsutskottet har genom beslut den 1 mars 1994 (protokoll 1993/94:13) berett utrikesutskottet tillfälle att yttra sig över motion 1993/94:Sf202 av Daniel Tarschys (fp) om UD-makars socialförsäkringsvillkor.

Utskottet

Utskottet anser att motion 1993/94:Sf202 (fp) ger en i allt väsentligt korrekt bild av situationen för medföljande till tjänstemän i utrikesförvaltningen. UD-makarna är en grupp bestående av omkring 600 personer, inbegripet makor, makar och samboende till UD-tjänstemän. Inom ramen för en livslång UD-karriär är det vanligt att tjänstemän fullgör två tredjedelar eller omkring 20 år av sin tjänstgöring utomlands. Av UD-makarna är för närvarande drygt hälften medföljande utomlands.

UD-tjänstens karaktär med förflyttningsplikt innebär otvivelaktigt särskilda påfrestningar för familjen. För den medföljande UD-maken är, som anförs i motionen, möjligheterna till kontinuerlig yrkesutövning utomlands utomordentligt små. Den medföljande blir som regel ekonomiskt beroende av UD-tjänstemannen och förlorar möjligheten att intjäna pensionspoäng. Som framhålls i motionen (Sf202 (fp)) drabbas medföljande särskilt hårt vid eventuell skilsmässa eller makes dödsfall. Vid utlandsstationering förlorar den medföljande — vare sig han/hon har förvärvsarbetat eller ej — rätten att vara anmäld till arbetsförmedlingen som arbetssökande. I avsaknad av förvärvsarbete i utlandet kan UD-maken ej heller erhålla arbetslöshetsersättning vid hemkomsten.

Utskottet har vid flera tidigare tillfällen uppmärksammat UD-makarnas situation. I betänkande 1989/90:UU14 underströks bl.a. följande:

Enligt utskottets mening måste utrikesförvaltningen ges möjlighet att sörja för att dess anställda och medföljande makar får acceptabla ekonomiska villkor, utomlands och hemma. Detta kan ske på olika

sätt. I första hand genom förbättrade möjligheter till yrkesarbete för den medföljande eller genom ekonomisk kompensation för utebliven inkomst samt förbättrade pensionsförmåner.

Därtill kommer att den medföljandes, dvs. i de flesta fall hustruns, roll hittills har undervärderats. Både genom eget yrkesarbete och genom stödfunktion till den utsände spelar den medföljande en viktig roll för utrikesförvaltningen.

Utskottet vidhåller dessa synpunkter.

I motionen (Sf202 (fp)) redovisas några av de åtgärder som vidtagits för att ge medföljande UD-makar rimligare villkor, bl.a. inrättande av den s.k. MAK-pensionen och den år 1991 inrättade tjänsten vid UD:s administrativa avdelning för tillvaratagande av UD-makarnas intressen. Utskottet välkomnar dessa åtgärder, vilka kan underlätta för UD-familjer att vara tillsammans vid längre perioder av utlandsstationering. Utskottet vill framhålla att detta är angeläget inte endast ur personalpolitisk synvinkel. Det är också av allmänpolitiskt intresse att Sverige utomlands kan företrädas av ett brett och representativt urval av tjänstemän. Enligt utskottets uppfattning kan förbättrade villkor för medföljande till UD-tjänstemän även innebära ökade förutsättningar för att förbättra jämställdhetssituationen inom utrikesförvaltningen. Utskottet har i flera tidigare betänkanden (senast 1993/94:UU14) framhållit som angeläget att takten i departementets jämställdhetsarbete ökas, bl.a. mot bakgrund av den vikt Sverige fäster vid kvinnors representation, särskilt på högre poster, i bl.a. FN-sekretariaten.

Utskottet delar därför motionärens oro över de negativa effekter för medföljande till UD-tjänstemän som inryms i förslaget om nytt pensionssystem ("Reformerat pensionssystem", SOU 1994:20). Förslaget är för närvarande föremål för remissbehandling. I likhet med merparten av annan, nyare svensk lagstiftning utgår förslaget från en jämställd situation mellan i Sverige yrkesverksamma makar. Förslaget bygger på livsinkomstprincipen, dvs. att inkomsten under hela förvärvslivet skall utgöra grund för pensionens storlek. I livsinkomsten skall inräknas sjukpenning, föräldrapenning, arbetslöshetsersättning och andra sociala ersättningar som inte kommer medföljande UD-makar till del under utlandsvistelse. Som noterats ovan är hemvändande medföljande inte heller berättigade till KAS eller a-kassa, då de inte kan uppfylla kraven på fem respektive fyra månaders arbete under senaste 12-månadersperiod.

Förslaget innebär också slopandet av den s.k. 15-årsregeln, vilket skulle få negativa konsekvenser för bl.a. UD-makar. Dessa är, som anges i motionen (Sf 202 (fp)), i regel högutbildade men har ofta en ojämn inkomstprofil på grund av perioderna utomlands. Förslagets s.k. garantipension, vilken kräver 40 års bosättning i Sverige och bara skall kunna utbetalas till i Sverige eller inom EES-området bosatta personer, skulle därtill även kunna utesluta pensionsutbetalning till sådana medföljande som är av utländsk (annan än EES) härkomst och vilka,

exempelvis som en följd av att maken avlider, skulle välja att flytta tillbaka till sitt hemland. En växande andel av medföljande UD-makar är av utländsk härkomst.

Mot bakgrund av det ovan anförda anser utskottet att en översyn av UD-makarnas villkor inom socialförsäkringssystemet är motiverad.

Utskottet anser därför att motion Sf202 (fp) bör tillstyrkas.

Stockholm den 21 april 1994

På utrikesutskottets vägnar

Pierre Schori

I beslutet har deltagit: Pierre Schori (s), Alf Wennerfors (m), Inger Koch (m), Mats Hellström (s), Maj Britt Theorin (s), Göran Lennmarker (m), Nils T Svensson (s), Margareta Viklund (kds), Lars Moquist (nyd), Peeter Luksep (m), Berndt Ekholm (s), Håkan Holmberg (fp), Lena Boström (s), Sonia Karlsson (s) och Ingbritt Irhammar (c).

Från Vänsterpartiet, som inte företräds av någon ordinarie ledamot i utskottet, har suppleanten Bertil Måbrink (v) närvarit vid den slutliga behandlingen av ärendet.

1. *Enligt bestämmelserna i 10 § 1 och 2 i lagen (1998:1168) om offentlig förvaltning ska denna rapport utvärdera verksamheten i förhållande till de mål som fastställts i den offentliga förvaltningens verksamhetsplan för 2000. Utvärderingen ska också innehålla en sammanfattning av de åtgärder som vidtagits för att uppnå målen.*

2. *Enligt bestämmelserna i 10 § 3 i lagen (1998:1168) om offentlig förvaltning ska denna rapport innehålla en sammanfattning av de åtgärder som vidtagits för att uppnå målen.*

3. *Enligt bestämmelserna i 10 § 4 i lagen (1998:1168) om offentlig förvaltning ska denna rapport innehålla en sammanfattning av de åtgärder som vidtagits för att uppnå målen.*

4. *Enligt bestämmelserna i 10 § 5 i lagen (1998:1168) om offentlig förvaltning ska denna rapport innehålla en sammanfattning av de åtgärder som vidtagits för att uppnå målen.*

5. *Enligt bestämmelserna i 10 § 6 i lagen (1998:1168) om offentlig förvaltning ska denna rapport innehålla en sammanfattning av de åtgärder som vidtagits för att uppnå målen.*

6. *Enligt bestämmelserna i 10 § 7 i lagen (1998:1168) om offentlig förvaltning ska denna rapport innehålla en sammanfattning av de åtgärder som vidtagits för att uppnå målen.*

7. *Enligt bestämmelserna i 10 § 8 i lagen (1998:1168) om offentlig förvaltning ska denna rapport innehålla en sammanfattning av de åtgärder som vidtagits för att uppnå målen.*

8. *Enligt bestämmelserna i 10 § 9 i lagen (1998:1168) om offentlig förvaltning ska denna rapport innehålla en sammanfattning av de åtgärder som vidtagits för att uppnå målen.*